

ПОЛІТИКА КАДРОВОЇ МІЛІТАРИЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІНСЬКОГО АПАРАТУ ГУБЕРНІЙ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В 20-Х – 60-Х РР. ХІХ СТ.

У процесі послідовного й об'єктивного вивчення сучасними українськими дослідниками багатогранної політики російського самодержавства на Правобережній Україні в ХІХ ст. серед актуальних напрямків продовжує залишатися дослідження історії створення та подальшого функціонування різних адміністративно-територіальних утворень та чиновництва. Саме вони були носіями та провідниками імперської політики, синхронізуючи свою діяльність з державним прагненням всебічного зміцнення імперської присутності в регіоні.

Метою дослідження став розгляд функціональних обов'язків губернських цивільних чиновників, які мали яскраво виражені мілітарні ознаки. А саме: основні засади та завдання їх діяльності, принципи і підходи до формування кадрового складу, ступінь ефективності. Наявність досить потужного армійського контингенту на території краю заставляло місцеву владу вирішувати цілий комплекс питань, пов'язаних з його забезпеченням та облаштуванням. Це вимагало постійного контакту з командуванням та узгодження своїх дій з потребами військових частин. Владання таких справ добре вдавалося людям з досвідом служби у збройних силах та знанням її специфіки. Саме такі чиновники ставали надійною опорою російської армії на місцях, поступово витискаючи з повітових посад представників польської шляхти, як потенційно небезпечного для влади елемента.

Безперечним є те, що, виходячи із розуміння методу як основи утилітарного історичного пізнання, який поєднує теоретичні знання та конкретні інструменти дослідження соціально-економічних явищ, при вивченні даної проблематики ми скористалися низкою спеціальних наукових методів. Серед них проблемно-хронологічний метод, який вплинув на характер написання статті й дозволив виокремити з масиву аналізованих мілітарно-політичних і господарсько-бюрократичних явищ проблемні аспекти в контексті загального становища Правобережної України в ході поглинаючої інтеграції до загальноросійського державницького простору. Завдяки історико-порівняльному методу нам вдалося відстежити явища і зміни у силових управлінських структурах, орієнтовані на воєнізований характер і стиль управління у регіоні. Хронологічний метод дав можливість вивчити процес їх становлення, розвитку та специфічних особливостей, притаманних тільки цій частині імперії.

Системне вивчення вищезазначеної проблеми дозволило зробити сталі та неупереджені висновки. З'ясовано, що майже з самого початку історії російських губернських управлінських структур на Правобережжі протягом першої половини ХІХ ст. головним і послідовним вектором їх розвитку стала військова складова. Цілеспрямовані намагання максимальної воєнізації місцевих органів влади свідчить про насильницький, окупаційний зміст тодішньої російської влади, яка у випадках найменших загроз існуючому державному ладу розраховувала на застосування військової сили.

Доведено, що кадровій політиці на місцях надавалася досить велика увага. Губернатори і генерал-губернатори особисто розглядали і затверджували відставних і відпускних офіцерів на посади в губернських і повітових містах, чудово знаючи про їх низьку професійну підготовку. Однак, загальнодержавницькі колоніальні інтереси вимагали призначати саме представників мілітарного прошарку суспільства, тому що серед багатьох чинників насамперед цінувалася надійність та відданість самодержавству.

Ключові слова: російська армія, офіцери, чиновники, губернська влада, військове законодавство.

Після отримання Російською імперією у 1793 р. своєї частини анексованих територій Речі Посполитої самодержавство делегувало владні повноваження новоутвореним територіальним управлінським структурам із яскраво вираженим військовим змістом. Зважаючи на стратегічне і геополітичне розташування регіону, питанням розбудови місцевих виконавчих органів влади надавалася велика

увага. Вся владна вертикаль від городничих до губернаторів була пронизана мілітарною спрямованістю; вони вважали пріоритетним у своїй практичній діяльності підтримання належної боєготовності частин російського регулярного війська, інспекторські та допоміжні функції. При потребі передбачалося ситуативне підпорядкування цивільних намісницьких, губернських чи повітових установ та чиновників

усіх рівнів військового командуванню стосовно негайних питань, пов'язаних із потребами армії. Як правило, це були господарські проблеми, які мали вирішуватися суто цивільними установами, що надавали військовослужбовцям усе необхідне для повноцінного функціонування мілітарного механізму на території краю. Майже повне нівелювання різниці між військовими і цивільними чиновниками стало свідченням окупаційного характеру російського самодержавства на теренах Правобережної України, які перебували в постійному очікуванні якщо не нових загарбницьких баталій, то масових народних виступів українського чи польського характеру.

Сучасними українськими істориками тривалий час активно досліджується функціонування адміністративно-управлінської системи Російської імперії на землях Правобережної України протягом кінця XVIII – початку XX ст. Вдалося досягти не лише чималих успіхів у цьому напрямку історичної науки, але й створити потужну наукову школу. Серед її представників слід зазначити комплексні і глибокі дослідження М. Бармака [1], О. Реєнта [19], В. Шандри [26], А. Філінюка [21] та інших, роботи яких стали частковим або повним логічним завершенням вивчення конкретних напрямів і наукових питань цієї дослідницької проблематики. Однак широкі хронологічні рамки, багатовекторність господарської та адміністративної діяльності російського цивільного і військового бюрократичного апарату протягом ста двадцяти років панування і достатній джерельно-інформаційний масив державних архівів відкриває горизонт подальших наукових досліджень, у тому числі і в напрямку військово-адміністративного будівництва.

З кінця 20-х рр. XIX ст. спостерігаються ознаки зрощення, а згодом часткового дублювання обов'язків і функцій цивільних і військових чиновників на місцях. Такі представники силового крила місцевої повітової влади, як поліцмейстери й городничі, з дозволу і відома вищих надгубернських установ, могли отримати чи повернути собі статус військових чинів на цивільній службі. Імператор Микола I дозволив бажаним відставних офіцерів знову зараховувати у полки по «армії і кавалерії, якщо вони прослужили на своїх посадах не менше п'яти років, і за особливі заслуги є достойними» [7, с. 1211]. Підставою стала активна участь цих чиновників у різних військових заходах на теренах Правобережної України. Вони часто супроводжували командирів корпусів і дивізій на оглядах військ, у поїздках по повітах, були присутні на навчаннях, маневрах, бойових стрільбах тощо.

Про такий бік своєї служби регулярно й детально письмово рапортували військовим губернаторам [23, арк. 1–2]. Подібна практика була поширена до кінця 60-х рр., а Розпорядча частина канцелярії Київського генерал-губернатора періодично видавала циркуляри, в яких у розділі «Про призначення, переміщення і звільнення чиновників» повідомлялися про подібні кадрові зміни. Наприклад: «Звільнений у 1838 році з Селігерського піхотного полку полковник Янковський призначений у м. Гайсин Городничим із залишенням в Армії. Липовецький Городничий причислений до Армії. Поручик Громенко призначений молодшим Поліцмейстером по м. Києву, з залишенням в Армії» [25, арк. 1–13в]. Згодом в окремих місцевостях краю стали вводитися посади «завідувачів військово-поліційною частиною». Тобто військова поліція, на чолі з місцевими чиновниками, які отримали особливі повноваження, контролювала певні території й населені пункти, як це було у містечку Жванці Подільської губернії [10, с. 156].

Врешті-решт довіра до таких чиновників-офіцерів була настільки сильна, що з початку 50-х рр. представникам губернських канцелярій і правлінь заборонили вимагати в Інспекторського департаменту Військового міністерства «...відомості про атестаційні справи на відставних офіцерів, що служать по Цивільному відомству». Себто армійське минуле і справжні причини звільнення зі служби з армії стали таємницею для їхнього начальства [5, арк. 19–19 зв]. І навпаки, інтендантські чиновники провіантського і комісаріатського відомств Військового міністерства, які з різних причин не обіймали штатних посад по армії, отримували класні чини відповідно до «Табелів про ранги» на рівні зі штатними, і за потреби виконували накази і розпорядження губернської влади та закріплювалися за канцеляріями губернаторів [8, с. 837–838].

Такий сумбур призводив до того, що нерідко подібні чиновники-універсали отримували жалування як з військового, так і з цивільного відомств, перебуваючи на одній посаді і маючи непогані можливості та спокуси для зловживань. За наказом царя чиновники Міністерства юстиції у 20–30-х рр. проводили періодичні перевірки саме у галузі тилового забезпечення армії. Особливу увагу привертала Комісаріатський департамент, де «...на випадок кардових змін перевірялося, чи не отримують його чиновники грошові виплати додатково з цивільних установ, чи не видавалися казенні кошти, по яких немає звітності, чи не відправлялося до полків і команд

спорядження та матеріальні цінності понад норму» [9, с. 852].

Подібними контрольними повноваженнями були наділені городничі, повітові стряпчі, чиновники нижніх земських і повітових судів. Вони мали право раз на місяць перевіряти у військових комісіонерів казенну грошову масу на руках і кількість хліба в запасних магазинах, а загальний контроль на той час здійснював генерал-інтендант 1-ї Армії генерал-майор Пірогов, який на власний розсуд міг відсторонити чиновника від служби за недбале виконання своїх обов'язків [3, арк. 12].

У разі виникнення підозр щодо неправильних витрат коштів інтендантами повітові суди мали право вимагати детальних звітів про витрату грошей на закупівлю провіанту. Так за архівними джерелами, Острозький суд Волинської губернії вимагав щомісячні звіти від одного з польових провіантських комісіонерів VIII класу Зацвіліховського протягом усього 1835 р. Очевидно, виникли підозри стосовно шахрайства цього чиновника. Щоб зрозуміти, яким спокусам піддавалися такого роду службовці, варто зазначити, що той самий інтендант отримав з казни на руки готівкою на закупівлю провіанту і продовольства для Діючої армії з січня по жовтень 100 000 руб. При потребі з повітових і волосних чиновників створювалася тимчасова контрольна комісія за витратами та кількістю закупленого і відправленого у війська продовольства і провіанту [4, арк. 1–12].

Втім, махінаціям і підтасовкам комісіонерів було важко протистояти. Призначений виконувачем обов'язків київського цивільного губернатора О. Корнілов у січні 1834 р. інформував генерал-губернатора: «Квартируючі у Черкаському, Чигиринському і Звенигородському повітах кінно-артилерійські роти № 17, 18, 19, 20 і 21 мають забезпечуватися провіантом і фуражем комісіонерами Кременчуцької Провіантської комісії. Подані мені на затвердження ціни виявилися доволі високими». На звернення губернатора до повітових предводителів та земських справників щодо дій інтенданта ті відповіли, що «...причиною є поганий врожай та нестача хлібів, тому ціни зросли, і що придбати дешевше, ніж встановлено Комісіонером, немає можливості». Корнілов не здався. Він безпосередньо звернувся до повітових «промисловців», і золотоноський купець 3-ї гільдії Саміул Нотензон знайшов бажаних постачати артилеристам борошно, крупи, овес, сіно і солону за низькими цінами. Губернатор просив публічно оголосити

цим купцям подяку [24, арк. 1–2]. З іншого боку, очевидно є змова комісіонерів з місцевими органами влади в ціновій політиці, що безперечно завдавало чималих фінансових збитків державі.

Після смерті Миколи I та поразки у Кримській війні розпочалися кардинальні зміни і перетворення у збройних силах імперії. Реформування армії стало одним з найперших державницьких зрушень нового царя Олександра II. Єдиним виходом з існуючої кризової ситуації було суттєве зменшення чисельності збройних сил, спроба одночасного підвищення рівня їх боєздатності та скорочення фінансування [6, с. 246]. Імперським маніфестом 1856 р. Олександр II відмінив на три роки рекрутські набори, одночасно скоротивши термін дійсної служби з 19 до 15 років, 69000 осіб було звільнено від виконання військового обов'язку, а 421000 солдат, офіцерів і генералів отримали безтермінові відпустки. Завдяки проведеним заходам загальна чисельність імперських збройних сил зменшилася з 2 300 000 до 1 300 000 осіб [2, с. 187].

Відставні солдати і унтер-офіцери після звільнення змушені були самі собі шукати прихисток і заробіток у цивільному житті. Існувала можливість влаштуватися на службу до поліції, прикордонної варти чи лісової сторожі за місцем проживання, з умовою хорошої атестації та вдалого проходження кадрового відбору [15, с. 36]. Представників дворянства влада також намагалася якимось чином влаштувати, не залишивши без служби. Одним з варіантів, на який дав згоду монарх у січні 1857 р., був дозвіл генералам, зарахованих до запасних військ, та штаб- і обер-офіцерам, звільнених у безтермінові відпустки, на право займати посади по виборі дворянства, а термін цієї служби зараховувати як тотожний військовому. Більше того, дозволялося підвищення в чинах майорів і обер-офіцерів у своїх полках, якщо приходив термін і вислуга років, незважаючи на те, що вони перебували на суто цивільних посадах [12, с. 376]. Таке вкорінення представників російського офіцерського корпусу до губернських управлінських структур краю нерідко сприяло виникненню родинних стосунків з місцевим населенням на постійній основі. На такі кроки їх штовхало те, що українські дівчата не тільки визначалися винятковою вродливістю, а й були прекрасними домогосподарками, дружинами та матерями [22, с. 525].

Через рік, у лютому 1858 р., вийшли «Правила» які регламентували порядок тимчасового звільнення офіцерів-дворян, що володіли

маєтками в певній губернії. При умові «... якщо вони бажають взяти участь у зборах дворян з метою обговорення пропозицій щодо покращення та облаштування побуту поміщицьких селян, так й у виборах членів Комітету, що впроваджуються з цією метою по губерніях, – мають право просити про звільнення на два місяці в ті губернії, де знаходяться їх маєтки» [13, с. 91–92]. Інша частина офіцерів наважувалася взагалі змінити військову службу на цивільну. Тим більше, що саме законодавство імперії заохочувало до цього старших офіцерів.

У червні 1859 р. вийшов закон, який регламентував не тільки перехід до «статської служби», а й зберігав і підвищував в чинах бажаючих це зробити. Так офіцери армії й гвардії, починаючи зі штабс-капітана і вище, за умови перебування у своєму чині більше трьох років на військовій службі, в разі переходу до цивільного відомства отримували наступний чин відповідно до «Табелів про ранги», якщо менше – отримували аналогічний, тільки цивільний. Наприклад, штабс-капітан одразу ж набував чину колезького асесора VIII класу, а полковник – статського радника V класу і так далі [14, с. 661].

Така кадрова політика самодержавства мала декілька важливих аспектів, як особистих, так й державних. Насамперед, з армії йшли ті офіцери, у яких не було перспективи кар'єрного зростання чи за станом здоров'я, а на цивільній службі вони, як мінімум, отримували наступний чин, місце служби, безкоштовне житло і достойне жалування. Водночас, виходячи з імперських міркувань, державі було вигідно, щоб якнайбільше колишніх військових посіли посади на повітовому і губернському рівнях, особливо в західних і південно-західних губерніях Російської імперії, таким чином підсилити кадровий склад російського чиновництва і витісняючи місцевий шляхетський елемент з посад. Губернатори і генерал-губернатори охоче брали на службу подібних відставників, особливо на поліційні посади. Так, київський генерал-губернатор князь І. Васильчиков у ході реформування губернських установ Міністерства внутрішніх справ у Києві й губернії, яке пізніше поширилося й у Подільській і Волинській губерніях, отримав дозвіл імператора Олександра II щодо «... призначення на посади Часних Приставів Виконавчих Справ у місті Києві ... відставних військових офіцерів із зарахуванням по роду зброї» (за родом військ – А.С.) [26, с. 291]. Новопризначеним чиновникам дозволялося на нових місцях служби, незалежно від міністерської приналежності установи, носити військовий мундир з нагородами,

але без еполет [16, с. 452]. З березня 1863 р., крім дозволу обіймати військовими посадами городничих, Сенат погодився з пропозицією військового міністра щодо призначення таких відставників у губерніях повітовими справниками та їх помічниками [18, с. 286–287].

Водночас кадрове підсилення місцевого дворянського управління та чиновницького силового апарату військовими було дуже доречним і своєчасним. Справа в тому, що після виснажливої Кримської війни губернська система управління не змогла одразу ж швидко повернутися до старої, суто цивільної форми керування та справочинства. По-перше, після скасування військового стану в губерніях Київського генерал-губернаторства був потрібний певний період адаптації й остаточної передачі усіх владних повноважень від військових до цивільних чиновників [20, с. 91–92]. По-друге – у зв'язку з загальним скороченням армії, її кардинальною перебудовою і інтенсивним переформуванням майже усіх полків і з'єднань суттєво послабився, а місцями втратився зв'язок між цивільними установами та командуванням частин, розташованих у губерніях.

Більшість полків після закінчення бойових дій не повернулися на свої старі місця базування. Генеральний штаб та Інспекторський департамент Військового міністерства змушені були замість двох разів на рік кожного місяця надсилати відомості і розпис нових регулярних частин та їх місць дислокації, а губернські чиновники часто не знали кого, чим, і в якій кількості забезпечувати, не знали, де перебувають частини, і, нарешті, на які адреси надсилати листи з офіційними запитамі. Відновлення координації дій і співпраці було покладено на цивільних і військових губернаторів та командирів внутрішніх гарнізонних батальйонів. Незабаром канцелярії стали тим епіцентром, куди були спрямовані циркулярно-інформативні потоки згори, і водночас туди ж надходили відомості з повітового рівня [11, с. 665–666]. По-третє, відставні й відпускні військовослужбовці, за планами самодержавства, мали стати кадровим джерелом для заповнення нових посад у цивільних структурах у ході селянської реформи 1861 р.

У травні 1861 р. виходить цікаве розпорядження Військового міністерства, яке дозволяло «... офіцерам армії брати участь у розмежуванні й зйомках земель, з власної ініціативи, але зі згоди повітових мирових з'їздів на підставах, оголошених у наказі по Військовому відомству». Причиною такого дещо дивного дозволу стала думка імператора про «... посилення і прискорен-

ня межових заходів у губерніях...». В указі точно не зазначено, де саме мають допомагати офіцери місцевим землемірам, але передбачалася тимчасова відсутність з частини на певний термін, з дозволу командира дивізії. Тобто офіцер-поміщик мав можливість поїхати до власного маєтку і контролювати розмежування землі, а міг допомагати поміщикам, землі яких знаходилися біля розташування військових частин. Офіційно такі добровольці вважалися у відрядженні, зберігали усі службові права та отримували жалування [17, с. 761–762].

Політика кадрової милітаризації управлінських структур губерній Правобережної України була однією з низки напрямків і комплексних

заходів російського самодержавства щодо інкорпорації краю до загальноімперського простору в першій половині XIX ст. Саме милітарна збалансованість взаємовідносин цивільної й військової влади на місцях мала стати запорукою належного і надійного забезпечення полків і з'єднань регулярного війська усім необхідним. Напередодні масштабних державних реформ 60-х рр. винятково важливого значення набула цілеспрямована кадрова політика на місцях. Офіцери-дворяни мали стати тією опорою, при допомозі якої влада розраховувала досягнути поставлених цілей, іноді нехтуючи питаннями належної професійної комплектації військ та збереженням командного складу як такого.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

1. Бармак М. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) : монографія / М.В. Бармак. – Тернопіль: Астон, 2007. – 512 с.
2. Великие реформы в России 1856–1874. / Сборник под ред. Л.Г. Захаровой, Б. Эклофа, Дж. Бушнелла. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1992. – 335 с.
3. Державний архів Рівненської області (ДАРО), ф. 22, оп. 1, спр. 19, арк. 12.
4. ДАРО, ф. 384, оп. 3, спр. 140, арк. 1–12.
5. Державний архів Волинської області (ДАВоЛ), ф. 229, спр. 335, арк. 19–19 зв.
6. Милютин Д. А. Воспоминания. Том 1. (1816–1843) / Д. А. Милютин. – Томск: Изд-во Военной Академии, – 1919. – 469 с.
7. Полный свод законов российской империи (ПСЗ), Собр 2. – Т. X. – Отд. 2. – № 8702. – СПб., 1836 – 1269 с.
8. ПСЗ, Собр 2. – Т. XI. – Отд. 1. – № 9422. – СПб., 1837 – 895 с.
9. Там само, № 9447. – СПб., 1837 – 895 с.
10. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXIV. – Отд. 1. – № 23088. – СПб., 1850 – 635 с.
11. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXII. – Отд. 1. – № 32143. – СПб., 1858 – 1066 с.
12. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXII. – Отд. 1. – № 34401. – СПб., 1861 – 839 с.
13. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXIII – Отд. 1. – № 32740. – СПб., 1860 – 802 с.
14. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXIV – Отд. 1. – № 34689. – СПб., 1861 – 839 с.
15. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXIV. – Отд. 1. – № 31377. – СПб., 1858 – 1066 с.
16. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXV. – Отд. 2. – № 36424. – СПб., 1862 – 634 с.
17. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXVI. – Отд. 1. – № 37027. – СПб., 1863 – 1057 с.
18. ПСЗ, Собр 2. – Т. XXXVIII. – Отд. 1. – № 39431. – СПб., 1866 – 940 с.
19. Реєнт О. Деякі проблеми історії України XIX – початку XX ст.: стан і перспективи наукової розробки / О.П. Реєнт // Український історичний журнал. – 2000. – № 2. – С. 5.
20. Скрипник А.Ю. Державні установи Подільської губернії (1793–1914 рр.) / А.Ю. Скрипник. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2012. – 228 с.
21. Філінюк А.Г. Правобережна Україна наприкінці XVIII – на початку XIX століття : тенденції розвитку і соціальні трансформації : монографія / А.Г. Філінюк. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – 728 с.
22. Філінюк А. Г. Вказана праця.
23. Центральний державний історичний архів України м. Києві (ЦДАК України), ф. 533, оп. 2, спр. 28, арк. 1–2.
24. ЦДАК України, ф. 442, оп. 1, спр. 1537, арк. 1–2.
25. ЦДАК України, ф. 442, оп. 770, спр. 74, арк. 1–1зв.
26. Шандра В. Генерал-губернаторства в Україні: XIX – початок XX століття / В.С. Шандра. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2005. – 427 с.

ПОЛИТИКА КАДРОВОЙ МИЛИТАРИЗАЦИИ МЕСТНОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО АППАРАТА ГУБЕРНИЙ ПРАВОБЕРЕЖНОЙ УКРАИНЫ В 20–60-Х ГГ. XIX В.

В процессе последовательного и объективного изучения современными украинскими исследователями многогранной политики российского самодержавия на Правобережной Украине в XIX веке среди актуальных направлений продолжает оставаться изучение истории создания и последующего функционирования различных административно-территориальных структур и чиновничества. Именно они были носителями и представителями имперской политики, синхронизируя свою деятельность с государственными потугами всеобъемлющего укрепления имперского присутствия в регионе.

Целью исследования стало рассмотрение функциональных обязанностей губернских гражданских чиновников, имеющими ярко выраженную военную составляющую. А именно: основные методы и задачи их деятельности, принципы и подходы к формированию кадрового состава, степень эффективности. Наличие довольно мощного армейского контингента на территории края заставляло местную власть решать целый комплекс вопросов, связанных с его обеспечением и обустройством. Это требовало постоянного контакта с армейским командованием и согласования своих действий с потребностями военных частей и хорошо удавалось людям с опытом службы в вооруженных силах и знанием ее специфики. Именно такие чиновники становились надежной опорой российской армии на местах, постепенно вытесняя из уездных должностей представителей польской шляхты, как потенциально опасного для власти элемента.

Бесспорным является то, что исходя из понимания метода как основы утилитарного исторического познания, сочетающего в себе теоретические знания и конкретные инструменты исследования социально-экономических явлений, при изучении данной проблематики мы воспользовались рядом специальных научных методов. Среди них проблемно-хронологический метод, повлиявший на характер написания статьи и позволивший выделить из массива анализируемых военно-политических и хозяйственно-бюрократических явлений проблемные аспекты в контексте общего положения Правобережной Украины в ходе поглощающей интеграции в общероссийское государственное пространство. Благодаря историко-сравнительному методу нам удалось отследить явления и изменения в силовых управленческих структурах, ориентированные на военизированный характер и стиль управления в регионе. Хронологический метод дал возможность последовательно изучить процесс их становления, развития и специфических особенностей, присущих только этой части империи.

Ключевые слова: российская армия, офицеры, чиновники, губернские власти, военное законодательство.

POLICY OF PERSONNEL MULTARIZATION OF LOCAL ADMINISTRATIVE APPARATUS IN THE RIGHT-BANK PROVINCES OF UKRAINE IN THE 20–60-IES OF THE 20TH CENTURY

In the process of consistent and objective study of multifaceted policy of the Russian autocracy in right-Bank Ukraine in the 19th century, contemporary Ukrainian scholars, among urgent problems, continue to research the history of the creation and subsequent functioning of the various administrative agencies and officials, as agents and representatives of state institutions, the main goal of which was the full consolidation of the Imperial presence in the region.

Immediately after incorporating part of the annexed territories of the Commonwealth by the Russian Empire in 1793, autocracy has delegated authority to the newly created territorial governance structures with strong military support. Given the strategic and geopolitical location of the region, the development of local executive bodies has received considerable attention. All the power vertical from town authority to governors was turned over to the military, in which priority was primarily addressing issues to ensure all necessary parts of Russian regular troops, inspection and support functions. In urgent cases, subordination of all civil governors, provincial or district agencies and officials at all levels, the military command was meant to solve the issues related to the demands of the army. As a rule, these were economic problems which had to be solved by a civil institution, providing military personnel with everything for the normal functioning of military mechanism in the region. Total blurring of differences between military and civil

officials was evidence of Russian autocracy occupation in the Right-Bank Ukraine, which was introduced due to the constant fear of Ukrainian or Polish mass uprisings.

The aim of the study is to consider the functional responsibilities of provincial civil bureaucracy having a strong military component, among which there are essentials and objectives of their activity, principles and approaches to personnel selection, the degree of effectiveness. A powerful military contingent in the region forced the local government to solve a set of issues concerning its provision and settlement. This required constant contact with the army command and adjustment of their actions with the needs of military units. Those having experience in army service were efficient in such problems solution. These officials have become a reliable support of the Russian army in the provinces, gradually substituting the Polish nobility in the provincial posts, as a potential threat to the authority.

While studying the issues in question, a number of specific methods have been applied which served as the instruments of historical cognition of social and economic phenomena. Among them is a problem-chronological method, which determined the contents of the paper and allowed to select problematic aspects of the Right-Bank Ukraine incorporation into Russian state, military, political and economic-bureaucratic phenomena in particular. By means of historical-comparative method the effects and changes in power management structures focused on militarized character of management in the region have been traced. Chronological method enabled consistent study of their formation, development and specific characteristics peculiar to this part of the Empire.

A systematic study of the above mentioned problems resulted in verified and unbiased conclusions. The research proves that since the time of their beginning, the Russian provincial governing structures in the right Bank Ukraine and during the first half of the 19th century, the main and consistent vector of their development has been a military component. Deliberate attempts of local authorities militarization indicates a violent, occupying sense of the Russian Imperial authority, which relied on the use of military force in case the slightest threat to the existing regime.

It is proved that the personnel policy was given enough attention. Governors and Governor-General personally considered and approved of retirement and appointing officers for positions in provincial and district towns though aware of their poor experience. However, state colonial interests demanded to appoint the representatives of the army, because among many factors, reliability and loyalty to the autocracy was most valued.

Policy of authority structures militarization in the provinces of the Right-Bank Ukraine was one of the spheres of Russian autocracy activity directed to incorporate the frontier provinces into the Empire in the first half of the nineteenth century. Balance between civil and military authorities had to assure the proper and reliable links between the regular army and civil authority. Anticipating large-scale state reforms of the 50–60-ies, purposeful personnel policy was given the utmost importance. Officers and nobles had to be the stronghold from which the government expected to achieve goals, sometimes neglecting proper professional issues like recruiting troops and maintaining the command structure.

Keywords: Russian army, officers, officials, provincial authority, military legislation.

До редакції надійшла 20.06.2015.